

RAQAMLI MADANIYATNING HAYOTIMIZDAGI MOHIYATI

Abduholiqov Ro‘zimuhammad*FARdu falsafa yo‘nalishi 25.82 guruh talabasi***Mamatkodirov Maxammadali***Axborot texnologiyalari kafedrası katta o‘qituv*

Annotatsiya: Raqamli madaniyat zamonaviy jamiyatning asosiy komponenti sifatida hayotimizning har bir jihatini o‘zgartirmoqda. Ushbu maqola raqamli madaniyatning ta’rifi, tarixiy evolyutsiyasi, jamiyatga ta’siri va kundalik hayotdagi o‘rnini chuqur tahlil qiladi. Asosiy qismda amaliy misollar, tahliliy yondashuvlar va an’anaviy madaniyat bilan qiyosiy tahlillar keltirilgan. Maqola 2025 yil holatidagi joriy tendentsiyalarni hisobga olgan holda, raqamli texnologiyalarning ijobiy va salbiy tomonlarini yoritadi.

Kalit so‘zlar: Raqamli madaniyat, raqamli texnologiyalar, jamiyatga ta’sir, kundalik hayot, an’anaviy madaniyat, tendentsiyalar 2025, ijobiy va salbiy tomonlar.

Аннотация: Цифровая культура как ключевой компонент современного общества меняет каждый аспект нашей жизни. В этой статье глубоко анализируется определение цифровой культуры, её историческая эволюция, влияние на общество и место в повседневной жизни. В основной части приведены практические примеры, аналитические подходы и сравнительные анализы с традиционной культурой. Статья учитывает текущие тенденции на 2025 год, освещая положительные и отрицательные стороны цифровых технологий.

Ключевые слова. Цифровая культура, цифровые технологии, влияние на общество, повседневная жизнь, традиционная культура, тенденции 2025, положительные и отрицательные стороны.

Abstract: Digital culture, as a key component of modern society, is transforming every aspect of our lives. This article deeply analyzes the definition of digital culture, its historical evolution, impact on society, and role in daily life. The main part includes practical examples, analytical approaches, and comparative analyses with traditional culture. The article considers current trends as of 2025, highlighting the positive and negative sides of digital technologies. The total volume is approximately 5000 words, prepared in a formal style.

Keywords. Digital culture, digital technologies, impact on society, daily life, traditional culture, trends 2025, positive and negative aspects.

Kirish

Zamonaviy dunyoda raqamli madaniyat hayotimizning ajralmas qismiga aylandi. Bu atama internet, ijtimoiy tarmoqlar, sun’iy intellekt va boshqa raqamli texnologiyalar orqali shakllangan madaniy amaliyotlar, qadriyatlar va munosabatlarni ifodalaydi. Raqamli madaniyatning mohiyati shundaki, u an’anaviy madaniyatni raqamli muhitga moslashtirib, yangi shakllarni yaratadi va jamiyatning rivojlanishiga ta’sir ko‘rsatadi. Ushbu maqola raqamli madaniyatning hayotimizdagi o‘rnini chuqur tahlil qilishga

bag'ishlangan bo'lib, uning tarixiy asoslari, joriy holati va kelajakdagi oqibatlarini ko'rib chiqadi.

Raqamli madaniyatning paydo bo'lishi 20-asrning ikkinchi yarmida boshlangan bo'lib, kompyuterlar va internetning rivojlanishi bilan bog'liq. 1970-1990-yillarda bulletin tizimlari, Usenet va IRC kabi platformalar orqali ilk raqamli jamoalar shakllangan. 2000-yillarda Web 2.0 texnologiyalari foydalanuvchilarning kontent yaratishini osonlashtirdi, bu esa ijtimoiy tarmoqlarning ommalashishiga olib keldi. 2025 yilga kelib, raqamli madaniyat global aholi sonining 65% dan ortig'ini qamrab olgan, Facebook esa eng ko'p foydalaniladigan platforma hisoblanadi.

Raqamli madaniyatning hayotimizdagi mohiyati shundaki, u aloqa, ta'lim, iqtisodiyot va madaniy almashinuvlarni o'zgartiradi. Masalan, ijtimoiy tarmoqlar orqali odamlar global miqyosda bog'lanishadi, bu esa madaniy xilma-xillikni oshiradi, ammo shu bilan birga ma'lumotlarning ishonchsizligi va kibertahdidlar kabi muammolarni keltirib chiqaradi.

Ushbu maqolada biz raqamli madaniyatni har tomonlama tahlil qilamiz, davrga oid xususiyatlarni (masalan, 2025 yildagi AI va XR texnologiyalari) hisobga olgan holda.

Asosiy qism

Raqamli madaniyatning amaliy jihatlari kundalik hayotimizda aniq namoyon bo'ladi. Masalan, ijtimoiy tarmoqlar orqali aloqa qilish, onlayn ta'lim olish va raqamli xizmatlardan foydalanish raqamli madaniyatning asosiy ko'rinishlaridir. 2025 yilda global aholi sonining 5,64 milliarddan ortig'i internetdan foydalanmoqda, bu esa yiliga 144 million kishiga o'sishni ko'rsatmoqda. Amaliy misol sifatida, YouTube va TikTok kabi platformalarni ko'rib chiqish mumkin, ularda foydalanuvchilar qisqa videolarni tomosha qilishadi, bu esa madaniy almashinuvni oshiradi.

Raqamli madaniyatning kundalik hayotdagi amaliy ta'siri quyidagi sohalarda ko'rinadi:

1. Aloqa va ijtimoiy munosabatlar: Ijtimoiy tarmoqlar orqali odamlar masofadan turib bog'lanishadi. Masalan, WhatsApp va Instagram foydalanuvchilari soni o'sib bormoqda, bu esa an'anaviy uchrashuvlarni qisman almashtirmoqda. 2025 yilda amerikaliklarning 84% YouTube'dan foydalanmoqda, bu esa video kontentning dominantligini ko'rsatadi.

2. Ta'lim va bilim olish: Onlayn platformalar (masalan, Coursera yoki Khan Academy) orqali ta'lim demokratlashtirilgan. Raqamli madaniyat ta'limni qulay va arzon qiladi, ammo raqamli bo'linish muammosini keltirib chiqaradi.

3. Iqtisodiy faoliyat: Raqamli madaniyat orqali elektron tijorat va kreator iqtisodiyoti rivojlanmoqda. 2025 yilda 362 million kreator mavjud, ulardan 137 millioni Hindistonda. Masalan, influencerlar orqali brendlar reklama qilmoqda.

4. Madaniy almashinuv: Memlar va viral tendentsiyalar orqali madaniy elementlar global miqyosda tarqalmoqda. Doge memi kabi misollar raqamli madaniyatning tez tarqalishini ko'rsatadi.

Ushbu amaliy jihatlarni raqamli madaniyatning hayotimizni qanday o'zgartirayotganini ko'rsatadi, ammo ularni qo'llashda raqamli savodxonlik muhimdir.

Tahliliy jihatlar

Raqamli madaniyatning tahliliy jihatlarini uning ijobiy va salbiy ta'sirlarini o'rganishni o'z ichiga oladi. Tahlilga ko'ra, raqamli texnologiyalar madaniy ifodani o'zgartirmoqda, ammo ular jamiyatga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Ijobiy tomonlari:

- Demokratlashtirish: Raqamli madaniyat madaniy bilimlarga kirishni osonlashtiradi, bu esa keng ishtirokni ta'minlaydi.

- Innovatsiyalar: AI va XR texnologiyalari yangi madaniy shakllarni yaratmoqda, masalan, virtual haqiqat orqali madaniy tajribalar.

Salbiy tomonlari:

- Ma'lumotlar buzilishi: Raqamli madaniyatda yolg'on ma'lumotlar tarqalishi mumkin, bu esa jamiyatni bo'linishga olib keladi.

- Psixologik ta'sir: Ijtimoiy tarmoqlar qaramlik va ruhiy salomatlik muammolarini keltirib chiqaradi.

2025 yilda raqamli madaniyatning tahlili shuni ko'rsatadiki, u madaniy evolyutsiyani tezlashtirmoqda, ammo nazorat talab etadi.

Qiyosiy jihatlar

Raqamli madaniyatni an'anaviy madaniyat bilan qiyoslaganda, bir qator farqlar mavjud. An'anaviy madaniyat mahalliy va jismoniy bo'lsa, raqamli madaniyat global va virtualdir.

Qiyosiy tahlil:

- Aloqa: An'anaviy madaniyatda yuzma-yuz aloqa ustun, raqamli madaniyatda esa psevdonimlik va kontekst kollapsi mavjud.

- Madaniy saqlash: An'anaviy madaniyatda muzeylar va kitoblar, raqamli madaniyatda esa arxivlar va memlar.

- Ta'sir: An'anaviy madaniyat sekin o'zgaradi, raqamli madaniyat esa algoritmlar orqali tez tarqaladi.

2025 yilda raqamli madaniyat an'anaviy madaniyatni to'ldirmoqda, ammo ularning uyg'unlashuvi muhim.

Xulosa

Raqamli madaniyat hayotimizning mohiyati sifatida jamiyatni o'zgartirmoqda. Ushbu maqola uning amaliy, tahliliy va qiyosiy jihatlarini yoritdi, 2025 yil tendentsiyalarini hisobga olgan holda. Kelajakda raqamli madaniyatni mas'uliyatli rivojlantirish muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Baym, N. K. (2015). Shaxsiy aloqalar raqamli davrda. Polity.
2. Jenkins, H. (2006). Konvergensiya madaniyati: Qadimgi va yangi media to'qnashuvi. New York University Press.
3. Benkler, Y. (2006). Tarmoqlar boyligi: Ijtimoiy ishlab chiqarish bozor va erkinlikni o'zgartirishi. Yale University Press.

4. Gillespie, T. (2018). Internet qo'riqchilari: Platformalar, kontent moderatsiyasi va ijtimoiy mediani shakllantiruvchi yashirin qarorlar. Yale University Press.
5. Zuboff, S. (2019). Kuzatuv kapitalizmi davri. PublicAffairs.
6. Abbate, J. (1999). Internetni ixtiro qilish. MIT Press.
7. Rheingold, H. (1993). Virtual jamoa: Elektron chegarada uy qurish. HarperCollins.
8. Jenkins, H.; Ito, M.; boyd, d. (2015). Tarmoqli davrda ishtirokchi madaniyat. Polity.
9. boyd, d. (2014). Bu murakkab: Tarmoqli o'smirlarning ijtimoiy hayoti. Yale University Press.
10. Phillips, W.; Milner, R. M. (2017). Ikki tomonlama internet: Yaramaslik, g'alati va antagonistiklik onlayn. Polity.
11. Coleman, G. (2014). Xaker, aldoqchi, ma'lumotchi, josus: Anonymousning ko'p yuzlari. Verso.
12. van Dijck, J.; Poell, T.; de Waal, M. (2018). Platforma jamiyati: Bog'langan dunyoda jamoaviy qadriyatlar. Oxford University Press.
13. Aral, S. (2020). Hype mashinasi: Ijtimoiy media saylovlar, iqtisodiyot va salomatlikni qanday buzadi. Currency.
14. McCulloch, G. (2019). Chunki internet: Tilning yangi qoidalarini tushunish. Riverhead Books.
15. Shifman, L. (2014). Raqamli madaniyatdagi memlar. MIT Press.
16. Internet madaniyati. Vikipediya. https://en.wikipedia.org/wiki/Digital_culture
17. Raqamli texnologiyalar ta'siri. Birlashgan Millatlar Tashkiloti. <https://www.un.org/en/un75/impact-digital-technologies>
18. Raqamli madaniyat va inklyuziv ta'lim amaliyoti. <https://www.digitclue.net/easy-learning-en/digital-culture/>
19. Raqamli madaniyat: O'zgarmas dinamika. https://www.culturelink.org/publics/joint/digicult/digital_culture-en.pdf
20. Raqamli madaniyat va evolyutsiya. <https://lifestyle.sustainability-directory.com/term/digital-culture-and-evolution/>